

Павлишин Олег Володимирович,
завідувач кафедри філософії права
та юридичної логіки Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НАВЧАНЦІВ ЯК ЗАВДАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання безумовно мають свої особливості організації освітнього процесу, тим більше, і це слід враховувати, під час воєнного стану. Втім, це не означає, що навчанці повинні отримувати редуковані знання з соціогуманітарних дисциплін і мати недостатньо розвинений правовий світогляд в сучасному інформаційному суспільстві. Про це неодноразово йшлося в ряді праць дійсного члена (академіка) НАПрН України, члена-кореспондента НАПН України, заслуженого юриста України М.В. Костицького, члена-кореспондента НАПрН України С.І. Максимова, професорів О.О. Бандури, О.І. Гвоздіка, О.М. Литвинова, І.С. Смазної, в низці вітчизняних та іноземних публікацій автора й інших представників київської та інших розвинених українських шкіл філософії права [1, с. 9409–9414; 2, с. 89–107; 3–27].

Радше навпаки – можна зробити висновок, що навряд чи реально побачити правника, правоохоронця чи психолога, який ефективно здійснює професійну діяльність без ґрунтового розуміння основ організації суспільного життя, базових політологічних чи психологічних знань [3–9; 27], відтак можна попередити незадоволення загальною ерудицією працівників Національної поліції України та інших правоохоронців, якщо повернути світоглядні дисципліни в систему професійної освіти.

Приміром, елімінація релігієзнавства з навчальних планів правознавців і правоохоронців призвела до того, що випускники взагалі не орієнтуються в релігійних переконаннях громадян, не здатні попереджати та припиняти релігійні конфлікти, розв'язувати інші завдання, які вимагають розуміння передумов релігійного екстремізму та протистояння (чого варта одна загроза терористичних актів з боку прихильників Ісламської Держави або ж загострення у відносинах між християнськими конфесіями, пов'язане із отриманням Томосу від Вселенського

Патріархату Православною Церквою України, а так само переосмислення ролі УПЦ як частини РПЦ в умовах війни).

Зникнення політології, культурології, релігієзнавства (сучасних релігійних течій та об'єднань України), етики та естетики (професійної етики та естетичної культури працівників правоохоронних органів), а також філософії з системи вищої юридичної освіти явно не йде на користь правникам і правоохоронцям. І навіть підготовка різноманітних навчальних видань [10; 11] не в змозі виправити ситуацію, треба звернути належну увагу на актуальні проблеми викладання та змістовне наповнення дисциплін, достатню кількість годин, світоглядне супроводження освітнього процесу на всіх курсах тощо.

Також виникає риторичне запитання про те, хто, коли і як буде займатися у ЗВО формуванням і розвитком національної свідомості та національно-патріотичним вихованням, адже останні в сучасних умовах мають непересічне значення [9–27]. Не можна забувати і про загрозу морально-професійної деформації правоохоронців та корупції, протидії яким присвячено окремі авторські дослідження, викладені в списку літератури [8–25] з метою ознайомлення читача з результатами попередніх спеціальних розвідок і якнайбільш повного розуміння тез, стисло викладених у даній доповіді.

Як відомо, основними суб'єктами правової освіти та правового виховання, про функції якого писав С.М. Легуша в низці наукових і навчальних публікацій, виступають органи та організації, серед яких окремо слід назвати заклади вищої освіти, та цілий ряд професійних юристів-теоретиків і практиків, які виконують роботу з підвищення загальної та правової культури навчанців і населення в цілому. Об'єктом – населення країни, соціальні групи, окремі громадяни, їх правова культура та правосвідомість. У процесі осмислення проблем і завдань правового виховання слід розуміти, що їх можна вирішити не лише суто юридичними засобами і методами, але й за допомогою світоглядної підготовки юристів і правоохоронців, відповідного психологічного та морального впливу, через розвиток їхньої художньо-естетичної культури, оскільки правова освіта і правове виховання не можуть існувати автономно, будучи «відірваними» від духовного життя суспільства.

Особливу роль у формуванні загальної та правової культури населення відіграють соціально-гуманітарні дисципліни: логіка, культурологія, культурна антропологія, етика, естетика, мистецтвознавство, філософія, історія, економіка (економічна теорія), менеджмент, соціологія, політологія, демографія, лінгвістика, літературознавство, етнографія, психологія, педагогіка та інші. Для юристів високого рівня важливе значення має вивчення у вищих навчальних закладах дисципліни «Філософія права». Як відзначає Л. В. Твердохліб у тематичній статті «Педагогічні умови формування правової культури в навчальних закладах нового типу» ще у 1999 р., зокрема, у Віснику Одеського інституту внутрішніх справ МВС України, реалізація мети правової освіти, а саме – формування особистості фахівця з високою правовою культурою можлива, якщо забезпечити та підтримувати гуманістичну спрямованість навчально-виховного процесу, що дозволяє об'єднати загальнокультурну та правову підготовку навчанців, а також систематичне використання виховного потенціалу мистецтва. Про це зазначається і в інших публікаціях автора та інших дослідників правового виховання, правничої (юридичної) освіти та правової культури.

Підсумовуючи, зауважимо, що хоча керівництво Національної академії внутрішніх справ цілком розуміє необхідність світоглядної підготовки навчанців, особливо в умовах воєнного стану, та компенсує відсутність цих курсів, запровадивши для курсантів першого та другого курсу відповідні тренінги, проте повернення згаданих нормативних дисциплін соціогуманітарного циклу видається доцільним і обґрунтованим з метою підвищення довіри громадян до правоохоронців, зростання серед населення авторитету системи державних органів, а головне – задля підвищення якості правової освіти.

Список використаних джерел

1. Abysova, Mariia A., Antipova, Olha P., Pavlyshyn Oleg V., Bondar, Serhii V. Nation's Historical Past under Multicultural Conditions. *International Journal of Recent TechNology and Engineering (IJRTE)*. 2019. Vol. 8. Issue 4. P. 9409–9414.
2. Bandura O., Lytvynov O., Maksymov S., Pavlyshyn O., Smaznova I. Semiotics of law in modern philosophical and legal research. *CUESTIONES POLITICAS*. 2022. Vol. 40. No. 72. P. 89–107.

3. Kostytsky M. V., Kushakova-Kostytska N. V., Serdiuk I. V., Gvozdik O. I., Pavlyshyn O. V. The Analysis of the Essence on the Information Society in the Legal and Philosophical Context. *Cuestiones Políticas*. 2020. Vol. 37. № 65. P. 169–181.

4. Mychailo V Kostytsky, Nataliia V Kushakova-Kostytska, Vitalii M Kravets, Oleg V Pavlyshyn, Olena Y Kovtun. Parliamentary-presidential or presidential-parliamentary republic as modes of one political model or different concepts of government. *Revista San Gregorio*. 2020. No. 42. Special Edition. Vol. 1. P. 144–155. URL: <http://dx.doi.org/10.36097/rsan.v1i42.1551>.

5. Pavlyshyn, O. V., Ustymenko, T. P., Babiuk, M. P., Kaida, N. Y. ., & Shkrebet, D. V. . (2021). Social Responsibility as a Performance Indicator of Public Authorities. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. No. 10(3). P. 111–122. doi: <https://doi.org/10.36941/ajis-2021-0068>.

6. Кравець В. М., Павлишин О. В. Проблеми і перспективи розвитку правової культури та її значення для вищої юридичної освіти в Україні. *Вища освіта України*. 2010. Т. VII (25). С. 314–321.

7. Павлишин О. В. Поєднання іншомовної підготовки та професійно-етичних знань правоохоронців у спілкуванні з іноземними громадянами. *Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права* : матеріали XI міжвузів. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 60–65.

8. Кравчук О. В., Лев О. Р., Павлишин О. В. Морально-етична культура правоохоронця як основа запобігання професійній деформації працівників Національної поліції України. *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права*. 2020. С. 157–160.

9. Мартенко О. Л., Павлишин О. В. Взаємозв'язок мислення, свідомості та мови в концепціях античних мислителів. *Юридична психологія*. 2019. № 2 (25). С. 31–38.

10. Основні принципи професійної етики поліцейського : пам'ятка; В. М. Кравець, Т. А. Кумеда, О. В. Павлишин та ін. ; за наук. ред. М. В. Костицького, 2020. 48 с.

11. Основи професійної етики та естетичної культури до проведення масових заходів та спортивних змагань : навч.

посіб. / Павлишин О.В., Петрова Г.М., Кумеда Т.А. та ін. Київ : КНТ, 2012. 192 с.

12. Павлишин О. В., Дурдинець М. Ю. Національно-патріотичне виховання молоді як передумова подолання світоглядних загроз українству в процесі державотворення. *Українство: динаміка сенсів і вимірів національного буття*. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2019. С. 41–44.

13. Павлишин О. В. Дурдинець М. Ю. Світоглядні та політико-правові передумови протидії корупції в сучасних умовах розвитку українського суспільства. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 80–84.

14. Павлишин О. В. Етико-естетичне виховання української молоді як націоконсолідуєчий фактор. *Виклики українській ідентичності: політико-економічні та соціокультурні проблеми*. К. : Нац. акад. управління, 2008. С. 117–120.

15. Павлишин О. В., Кравчук О. В., Лев О. Р. Антропологічно-правові виміри професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції України. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2 (18). С. 71–80.

16. Павлишин О. В., Кравець В. М. Виховання національної свідомості та розвиток теоретичного світогляду як завдання української правової освіти. *Митна справа*. 2011. № 2 (74). Частина 2. С. 172–176.

17. Павлишин О. В. Правова культура та юридична освіта в контексті семіотичних досліджень права. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2012. № 1. С. 102–110.

18. Павлишин О. В. Національно-духовне виховання та його значення для гармонійного розвитку особистості. *Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти*. Ірпінь: НАДПСУ, 2006. С. 45–48.

19. Павлишин О. В. Актуальні проблеми правотворчості в умовах трансформації права на пострадянському просторі. *Європейські інтеграційні процеси та трансформація права на постсоціалістичному та пострадянському просторі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. семінару (Київ, 23–24 верес. 2005 р.) / редкол.: О.М. Джу́жа, М.В. Костицький, Б.Ф. Чмі́ль та ін. Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. С. 241–245.

20. Павлишин О. В. Правова культура як семіотико-правова категорія. *Теорія та практика юридичної освіти*: перша Всеукр. Наук.-практ. конф. (20 квіт. 2012 р.). К. : Європ. ун-т, 2012. С. 155–158.

21. Павлишин О. В. Правова культура як показник рівня розвитку системи юридичної освіти (семіотико-правовий аспект). *Юридична психологія і педагогіка*. 2013. № 2 (13). С. 82–93.

22. Павлишин О. В. Правова освіта як передумова подолання внутрішніх та зовнішніх загроз національній безпеці держави. *Європейське право і європейська правова освіта – пріоритетні напрями підготовки вітчизняних фахівців права*. 2014. Вип. 3. С. 58–60.

23. Павлишин О. В. Проблеми і перспективи викладання філософських дисциплін у вищих навчальних закладах системи МВС України. *Юридичний журнал*. 2008. № 5 (71). С. 92–97.

24. Павлишин О. В. Світоглядні загрози процесу творення політичної нації та передумови їх подолання. *Сучасна політична нація: духовно-моральні, культурно-етичні та соціально-економічні засади розвитку*. Київ : Нац. акад. управління, 2014. С. 107–108.

25. Павлишин О. В. Природно-правові засади функціонування механізму захисту прав людини в сучасній Україні. *Приватно-правові механізми захисту прав людини*. матеріали міжкафедр. наук.-теорет. круглого столу (Київ, 10 груд. 2021 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 93–96.

26. Павлишин О. В., Савойська С. В. Національне врядування як основа побудови нової моделі мовної політики в сучасних умовах. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 72–78.

27. Павлишин О. В. Тлумачення принципу політичної нейтральності в законодавстві України про запобігання корупції. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2021 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 123–126.